

VRIENDENBRIEF 28

redactieadres:
Pompstraat 17
5481 BL Schijndel

jaargang 8
zomer 2009

“CONTRASTEN” BRIEF

Interviews met de drie kunstenaars uit Sint-Oedenrode vormen de inhoud van deze brief. Wij wensen u veel leesplezier en wij hopen dat de gespreksverslagen aanleiding zijn om deze unieke expositie (nog een keer) te gaan bezoeken.

GESPREK MET CECILIA VISSERS

Samen met Adri Frigge en Trudie Broos exposeert Cecilia Vissers deze zomer in het Jan Heestershuis. Het kunstenaarsdrietal, allen wonend in Sint Oedenrode, heeft regelmatig contact met elkaar en als vrienden praten ze bij een glaasje wijn graag over kunst en alles wat daar bij komt kijken. Zo is ook het idee geboren om eenmalig samen iets te organiseren. Lange tijd was onzeker hoe dat precies ingevuld zou worden maar toen ze in St Oedenrode geen geschikte locatie vonden, klopten ze, gelukkig voor ons, in Schijndel aan. Het thema van de tentoonstelling is de inspiratie die Jan Heesters en het Jan Heestershuis oproepen bij deze moderne kunstenaars. Cecilia is erg te spreken over de contacten en alle mogelijkheden die ze kregen om de expositie zo in te richten zoals zij voor ogen hadden. De titel van de tentoonstelling *Contrasten* vindt ze goed gekozen: tegenstellingen in het leven vindt ze belangrijk en duidelijk is dat het werk van deze kunstenaars zeer divers is en soms met elkaar in contrast en zeker ook met het werk van Jan Heesters.

□ **Staal**

Als Cecilia op de Kunstacademie in 's-Hertogenbosch in het eerste jaar geconfronteerd wordt met allerlei technieken en materialen, is ze gefascineerd door de mogelijkheden van het werken met staal. Door verhitting wordt staal vloeibaar en kan allerlei platte vormen krijgen en daarnaast kan het gelast worden, wat nog veel meer mogelijkheden biedt, zodat er objecten met meerdere dimensies kunnen ontstaan. Ze bezoekt daarvoor staalbedrijven zoals de Hoogovens, nu Corus geheten. Het is voor haar belangrijk dat bij de verwerking, de vier elementen: aarde, water, lucht en vuur - de oerkrachten - samen komen. Staal is hard en onbuigzaam en het kost dus veel energie om tot de gewenste vorm te komen. Voor haar werk gaat ze nu zelfs naar Duitsland om daar de stalen platen van wel 7 mm dikte uit te zoeken. Ze wil dit zelf doen omdat vooral de huid van het staal voor haar belangrijk is. Het effect van de warm gewalste strippen geeft een bijzonder patroon op het buitenste deel. Later zal ze deze huid bewerken met bijenwas om het effect te versterken en om oxidatie te voorkomen. Ze werkt op de grens van de tweede en derde dimensie, soms zijn het platen voor aan de wand maar door een plaat in te zagen en er een andere plaat in te zetten, wordt het een vloerbeeld.

□ **Boek**

Onlangs is er een mooi kunstboek van haar uitgekomen. In het Heestershuis is het boek al te koop. Daarnaast is er nog een luxe editie. In een prachtige doos ligt het boek met een echt kunstwerk van Cecilia Vissers: een stalen wolkje.

Op de omslag staat het woord Canna. Cecilia vertelt dat dit een eiland is behorend tot de Hebriden, gelegen voor de kust van Schotland. Het boek is opgedragen aan Canna. Op dit eiland, waar maar vijftien mensen wonen, vond ze de inspiratie voor haar werk, maar pas na veel en hard zoekwerk naar de essentie van het leven. In de diepe stilte die daar heerst, zonder verkeer, televisie of andere prikkels van buitenaf kwam ze er achter wat belangrijk voor haar is: "en wat overblijft zijn lijnen". Ze wil kunst maken door reduceren en verinnerlijken van het onderwerp. Het blijft een verwijzing naar de realiteit, maar door een minimale ingreep, soms alleen een curve of hoek uit de plaat, wil ze in de diepte van het onderwerp doordringen. De wereld zoals die is, gaat haar te snel, omdat er geen tijd meer over lijkt om iets goed te laten bezinken. Ze wil een versnelling lager gaan en tijd nemen, om zo dingen achter zich te laten om tot de juiste vorm te komen en zo door te dringen tot de essentie van dingen. Cecilia wil spiegelen en terug gooien naar de mensheid. Ze streeft naar Slow Art. Als je haar werk in zou delen in de kunststromingen kom je uit bij Minimal Art: 'Less is more', gerelateerd aan het werk van Donald Judd en Richard Serra. In haar werk is duidelijk de aandacht en concentratie voor de onderwerpen te zien. Haar kunstwerk Wald is hier een goed voorbeeld van, de staalplaat weegt 150 kilo en kreeg slechts een kleine ingreep maar het effect is groot: de boom die staat voor het woud, presenteert zich.

Wald /warmgewast staal / 150x125x0,8 / 2009

□ Haar werk

Ze werkt graag in opdracht, liefst grote objecten, bijvoorbeeld voor bedrijven en gemeentes. Haar streven is werk te maken voor de eeuwigheid, in schrille tegenstelling tot veel moderne kunstenaars die juist tijdelijk werken maken, zoals bijvoorbeeld performances en videokunst. Daarnaast maakt ze vrij werk voor

galerieën. Onlangs was er werk van haar te zien in Gallery Nine aan de Keizersgracht in Amsterdam. Momenteel is ze bezig met een project voor Tempus Arti 2009. Curator hiervan is Jan Hoet, bekend van het SMAK (Stedelijk Museum voor Actuele Kunst) in Gent en eerder van de Documenta in Kassel. Voor dit project maakte ze in de hal van het klooster van de Grauwzusters in België grote oranje en zwarte objecten, waarbij weer haar voorkeur voor tegenstellingen naar voren komt. Het zwart dat werkt als een spons en alles absorbeert tegenover het oranje dat reflecteert en uitstraalt. Onderdeel van dit project is ook een zwarte tafel met ansichtkaarten met geabstraheerde vogels, waarbij het de bedoeling is dat mensen die meenemen en versturen zodat haar Waldvogel over de wereld vliegt. Naast het werk dat ze in haar atelier achter haar huis maakt, is Cecilia momenteel bezig met een educatief project voor het Brabants Instituut voor Schoolkunst. Hiervoor volgde ze een opleiding Kunst Educatie. Het project "Wolkenkabinet", een kast vol deurtjes en laatjes, gaat naar Brabantse scholen. Kinderen mogen alles open maken, er zit een lesbrieff in en zes kunstwerken waaronder een wolkje van staal, een zeefdruk, een tekening en vragen en opdrachten. Ze geniet hier wel van maar eigenlijk probeert ze zo min mogelijk naast het werk in haar atelier te doen, ze wil zich aan haar kunst wijden en heeft daar haar handen vol aan. Zo heeft ze de komende tijd de volgende exposities: Tempus Arti te Zoutleeuw (België): 1 augustus - 13 september 2009. Solo-expositie en boekpresentatie in Galerie Element te Waalre van 13 september – 18 oktober 2009.

□ Jan Heestershuis

Cecilia Vissers heeft het Jan Heestershuis meerdere keren bezocht. Vooral van de avond met de verhalen over Jan Heesters (oktober 2008) in het paviljoen heeft ze genoten. De sfeer in het museum spreekt haar erg aan. Het geeft haar het gevoel: 'Ik kijk door jouw raam'. Ze realiseert zich dat Jan Heesters, levend in een andere tijd, toch een zelfde manier van leven had als zij. Hierdoor voelt ze een overeenkomst en een binding: als kunstenaar was hij bezig met dezelfde vragen als zij, zoals ze ziet in zijn etsen, tekeningen en schilderijen van het Brabantse landschap met zijn populieren; ook voor hem waren lijnen belangrijk.

De tentoonstelling loopt nog tot eind augustus en misschien ziet u ook de overeenkomst en de binding.

Annemarie Cornelissen

AGENDA & WETENSWAARDIGHEDEN

Museum Jan Heestershuis 073 - 54 92276

Pompstraat 17, 54 81 BL Schijndel

openingstijden: dinsdag t/m zondag 13.00 uur-17.00 uur.

- **24 mei tot en met 30 augustus, binnen en in de tuin:** "Contrasten: Heesters en hedendaagse kunst".
- Jan Geerts heeft deze maand zeker 2 kopjes koffie gedronken.

- Bij de beheerder, Corine Molenaar worden de contouren van een tweeluik duidelijk zichtbaar.
- **28 september, lezing in het Kerkje: Debby Petter** geeft een toelichting op haar boek "Ik ben er nog" Haar moeder, over wie het boek gaat, zal ook aanwezig zijn. Het boek beschrijft ervaringen in de oorlogstijd in de omgeving van Schijndel. U krijgt nog een uitnodiging toegestuurd.

INTERVIEW MET TRUDIE BROOS

❑ **Kunstenaarsgezin**

Trudie Broos, de beeldhouwster die momenteel exposeert zowel in het Jan Heestershuis als in de Heesterstuin, ontvangt me vriendelijk met koffie in het binnenhofje van haar huis aan de markt in St.Oedenrode. Ze vertelt in een kunstenaarsgezin te zijn opgegroeid. Haar vader was Piet Broos, een destijds bekende schrijver van kinder-, sprookjes- en heiligenverhalen, die zelf zijn werk illustreerde met tekeningen. Trots laat ze me een dik boek zien met een overzicht van zijn oeuvre. Ze vertelt. Ik kon al vroeg goed tekenen. We waren met negen kinderen, we zijn allemaal wel iets in de kunst gaan doen. Maar ik werd vooral getroffen door de Romeinse munten die we thuis hadden. Die scherpe koppen van keizers als Diocletianus intrigeerden me, je kon ze voelen, misschien is dat de kiem geweest van mijn liefde voor portretten. Ook werd ik geboeid door de kaurischelpen, die we van een missionaris kregen. De maatvoering, de verhouding tussen massa en volume etc. hebben me altijd geboeid. Later raakte ik ook onder de indruk van de Romaanse kunst.

Op de kunstacademie in Maastricht moesten we koppen tekenen naar gipsafgietsels van klassieke beelden en ze daarna hakken uit mergelsteen. Trudie toont me ter verduidelijking haar eerste beeld: de kop van keizer Caracalla.

❑ **Ontwikkeling eigen stijl**

Sindsdien is ze zich op koppen blijven specialiseren, dat is haar fort geworden. Ik word primair geboeid door de schedelvormen en andere vormkenmerken van de uitgebeelde persoon, stelt ze. Het karakter en de psyche zijn secundair, die komen later vanzelf wel, naarmate ik langer met de kop bezig ben.

Ze wil vooral haar manier van kijken tot uiting brengen. Soms maakt ze een reliëf van een kop, zoals het dubbelportret van schrijver Geert van Beek, een jaar voor zijn dood, in 2000 vervaardigd, dat nu in de Heesterstuin staat. Een bijzonder beeld, met aan beide kanten een afbeelding. Een kwart eeuw eerder beeldhouwde ze een prachtige kop van Van Beek, met wie ze de liefde voor poëzie deelt. Gedichten kunnen een inspiratiebron vormen, zoals in de huidige expositie de oertekst *Olla vogala*.

Na Maastricht heb ik twee jaar in Amsterdam gestudeerd aan de Rijksakademie bij o.a. Piet Esser en Theresia van der Pant (van wie het beeld *Nachtvlucht* op de Hoevenbraak in Schijndel prijkt) om me verder te bekwamen in het modelleren. Zij waren aanvankelijk erg bepalend voor me, ik moest met veel inzet uiteindelijk mijn eigen stijl proberen te vinden. Je eigen vorm vinden kost moeite, bij elk beeld moet je opnieuw op zoek, je moet je eigen stijl bevechten, er gaat veel denkwerk inzitten. Bovendien ben ik niet gauw tevreden en heb ik de neiging aan het beeld te blijven schaven. De bekende pianist Daniel Wayenberg, die ik zowel in aluminium als

in brons vereeuwigde, zei daarover: “Le mieux, c’est l’ennemi du bien”, ofwel: goed is goed, je moet ook kunnen loslaten.

Trudie heeft naar mijn idee de neiging te stileren om het werk monumentaler te laten worden. Dat is wel mijn bedoeling, zegt ze bevestigend. Zo heeft ze de koppen van de componisten Alphonse Stallaert en Matthijs Vermeulen vrij monumentaal beeldhouwd. Ze staan permanent in Helmond tentoongesteld, vlakbij het theater Het Speelhuis. Naast mijn werk als docente beeldhouwen en ruimtelijke vormgeving op het Pieter Breughel-instituut in Veghel heb ik veel beelden in opdracht gemaakt, vertelt Trudie.

Een bijzondere opdracht voor een Airborne-monument ontving ik in 1994 van de Amerikaanse oorlogsveteranen, die hier in de omgeving betrokken waren bij de operatie Market Garden. Er werden eisen gesteld: zo moest het reliëf een documentair karakter hebben. De veteranen wilden hun dankbaarheid tonen aan de bevolking, die hen in 1944 hartelijk had ontvangen met appels en brood; dat moest worden uitgebeeld!

Het is een jaar lang oorlog in mijn kop geweest, vertelt ze lachend. Het monument heeft een mooie plaats gekregen op een gazon naast De Dommel in St.Oedenrode.

❑ **Werk in het Heestershuis**

Nu zoveel beelden in het Jan Heestershuis staan, heb ik weer plaats in mijn atelier voor nieuw werk. Met mijn versie in het museum van *De maaltijd der vrienden*, waarbij zes beeldhouwde koppen aan een tafel met brood en vis “zitten”, wijs ik op een contrast tussen Charley Toorop en Jan Heesters. Toorop maakte zich bijvoorbeeld los van haar streng-katholieke vader, de kunstenaar Jan Toorop. Zij had het lef haar eigen weg als onafhankelijk schilderes te volgen. Als schrijver dezes tegenwerpt dat ook zijzelf, net als Heesters, altijd les is blijven geven, stelt Trudie dat het werken als kunstenaar ook wel een erg solitaire bezigheid is.

Ik vind de tekeningen en etsen van Heesters erg goed, oordeelt Trudie. Ingetogen rust en evenwicht zijn uit zijn werk te destilleren. Het fraaie museum van jullie in Schijndel vormde voor Adri Frigge, Cecilia Vissers en mij de aanleiding om daar te willen exposeren. We zijn zeer te spreken over het uiteindelijke gezicht van onze expositie. Dat mevrouw Brandt Corstius, de ex-directeur van het Gemeentemuseum in Arnhem, die ook bij de opening aanwezig was, er lovend over sprak, zegt wel iets, aldus Trudie. Als afsluiting van ons gesprek in haar zonnige hofje geeft ze me een kijkje in de “keuken”: in haar atelier toont ze nieuwe projecten. Trudie beeldhouwt en tekent al een kleine vijftig jaar, maar ze blijft onveranderd bevlogen bezig. Het museum Jan Heestershuis biedt nu een mooie gelegenheid haar werk beter te leren kennen.

Jan Geerts

INTERVIEW MET ADRI FRIGGE

❑ **Jeugd**

Temidden van een weidse natuur is het atelier gelegen van Adri Frigge, de kunstenaar uit St Oedenrode, die momenteel in het Heestershuis exposeert met etsen en tekeningen. In een solitaire stenen schuur vindt hij rust en stilte om te peinzen en te scheppen. Als ik er arriveer, ligt er zon over het land dat in de verte wordt omzoomd door bosschages en boompartijen. Hij ontvangt me met koffie en we gaan buiten voor de schuur zitten in deze wijde wereld.

Adri Frigge vertelt dat hij als zoon van een boekhandelaar in hartje Rotterdam in het boekenvak zijn bestemming leek te moeten vinden. Maar het loopt anders. In zijn mulo-jaren volgt hij op zaterdagmiddag voor zijn plezier teken- en schilderlessen. De lerares ziet wel iets in hem en adviseert de jonge Frigge zich verder te bekwamen op de tekenacademie. Dat vond ik een prachtidee, maar mijn ouders zagen er aanvankelijk geen brood in. Toch is het er gelukkig van gekomen! stelt hij. Op de academie was ik vooral geboeid door monumentale kunst, met name glas-in-lood en wandkleden, later verschoof mijn interesse naar het maken van etsen.

❑ **Wit en stilte**

Ik raakte gefascineerd door de bijzondere vormgeving van de grafische partituren, zoals die destijds werden gemaakt door moderne componisten als Ligeti en Stockhausen, eigenlijk kunstwerkjes, vergelijkbaar met de poëzie-uitingen van bijvoorbeeld Paul van Ostaaijen. Ik werkte er ook aan in mijn examenproject en het resultaat leverde me tevens de “drenpelprijs” van de gemeente Rotterdam op! Deze aanpak was vernieuwend, het beeldende aspect ervan boeide me en harmonieerde met mijn gevoel en liefde voor muziek

Muziek is in zijn werk altijd aanwezig gebleven. Hij heeft diverse componisten uitgebeeld en verwijst nu naar met name Debussy in het Heestershuis. Ik speel zelf fanatiek piano, vertelt hij, en zoals de noten vanuit de stilte klanken vormen, wil ik in mijn tekeningen en etsen beelden uit het wit tevoorschijn laten komen. Het wit is erg belangrijk in mijn werk, het is wellicht een metafoor voor de stilte, die dingen bij je naar boven brengt. Er zijn mensen die bang zijn van stilte, maar stilte is diep, het brengt je dichter bij de kern. Het wit in mijn portretten is ook bepalend voor de kleuren en kan soms intenser worden door de schaduw er om heen, goed te zien in een serie portretten, tere aquarellen waarin de schaduwen slechts met lichte veegjes rond het wit zijn aangeduid. Het is steeds weer spannend om met zo weinig mogelijk een gezicht te treffen en er karakter aan te geven, stelt Frigge.

❑ **Techniek en inspiratie**

Ik werk nu vaak met suiker op de etsplaat, vertelt hij gedreven. Ik doop mijn penseel in een mengsel van

suikerwater en inkt. Dat geeft een mooi beweeglijk effect op de suikerplaatsen als de gedroogde laklaag is opengesprongen en de plaat in het zuurbad kan. Hij demonstreert het effect aan de hand van een grote ets in rood en zwart van twee strijdende partijen, waarin de figuren heel beweeglijk ‘uit de suiker’ tevoorschijn komen. Ook nu weer veel wit in deze ets. Wit heeft kracht, net zoals stilte kracht heeft, benadrukt hij nog eens. Soms wordt je hand verder geleid als je geconcentreerd bezig bent, er ontstaat iets waar je niet van weet waar het vandaan komt, zo verwoordt hij zijn scheppingsproces.

❑ **Heesters**

Speciaal voor de huidige expositie *Contrasten* in het museum aan de Pompstraat heeft Adri Frigge een kop van Heesters geëst. Jan komt erin naar voren als de gedreven kunstenaar die hij was, het is een treffend portret geworden. Rondom deze kop heeft Frigge een aantal etsplaten van Heesters afgedrukt. Het voelde wel wat raar om aan zijn werk te komen en dat te gebruiken, maar door het in zilver af te drukken, wat Heesters zelf nooit heeft gedaan, heb ik er een eigen wending aan gegeven. Hij geeft me zijn etsplaat in handen en ik herken de typische Heesters-trekken. Adri Frigge exposeert momenteel ook in het Grafisch Atelier (schuin tegenover de Verkadefabriek) in 's-Hertogenbosch met een tiental portretten, naast die van vijf andere kunstenaars. Deze tentoonstelling loopt tot 5 juli.

❑ **Engagement en schilderijen**

Hij ontvangt regelmatig opdrachten, zoals onlangs van de gemeente Veghel. Daarvoor maakte hij etsen van een aantal locaties in deze gemeente. Hij geeft al dertig jaar cursussen in tekenen, aquarellen en schilderen, momenteel in Uden en in Schijndel. Het betekent afwisseling naast het scheppen in de stilte van het landelijke St.Oedenrode.

Adri Frigge merkt wel dat hij de laatste jaren steeds meer thema's ontleent aan zijn maatschappelijke betrokkenheid. Het onrecht, wat mensen waar ook ter wereld wordt aangedaan, houdt hem bezig en verwerkt hij in zijn werk. *Mensen op de vlucht* bijvoorbeeld is een van de etsen die uit dit engagement is ontstaan.

Achter in zijn atelier toont hij me een drieluik in olieverf op doek. Het ‘uit het niets’ ontstaan van een golf in zee boeide hem zozeer, dat hij de ontwikkeling van dit verschijnsel in dit drieluik vastlegde. Dit en soortgelijk schilderwerk van hem neigt enigszins naar het abstracte, mede door de tere en in elkaar overvloeiende kleuren.

Na de boeiende ontmoeting met deze authentieke kunstenaar in een fraai Brabants landschap, vertrek ik weer richting Schijndel. In het Jan Heestershuis is zijn werk nog enige tijd te bezichtigen, waarvan acte!

Jan Geerts